

Rapport

Beleving van de Noordzee

Een kwalitatieve consultatie onder Nederlandse burgers over de Noordzee

Elmara Bemer en Eline Steenhuisen

Z2338 | augustus 2011

Voor: Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat Noordzee, Water en Scheepvaart
Anne-Marie Svoboda

Inhoud

	Inleiding	4
1	Conclusie en aanbevelingen	7
1.1	Conclusies	7
1.2	Aanbevelingen	10
2	Burgers niet bewust van problemen Noordzee	11
2.1	Burgers hebben positieve associaties met de Noordzee	11
2.2	...en minder associaties met milieuproblemen	11
2.3	Burgers zien wel het belang van de Noordzee	13
3	Meerderheid ervaart de problemen in de Noordzee als erg	14
3.1	Olievervuiling en de uitsterven van vissen en andere diersoorten verdienen de meeste aandacht	14
3.2	Meerderheid vindt olievervuiling erg maar is verdeeld over de inzet van belastinggeld	15
3.3	Uitsterven van vissen en andere diersoorten vindt grote groep erg, acceptatie voor gevolgen van oplossing is verdeeld	17
3.4	Grote meerderheid vindt plasticvervuiling erg en gevolgen van maatregelen worden niet allemaal geaccepteerd	19
3.5	Over algenbloei zijn burgers het minst uitgesproken	22
3.6	Acht op tien vindt beschadiging van de zeebodem erg	24
4	Problemen zijn gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers en overheid	26
4.1	Problemen verantwoordelijkheid van overheid en Europa	26
4.2	Meerderheid burgers is bereid om meer te betalen en ziet het als een plicht om het milieu te beschermen	26
	Bijlage	28
	Bijlage 1 Vragenlijst	29
	Bijlage 2 Kustgemeenten	37
	Bijlage 3 Onderzoeksverantwoording	38
	<i>Inhoud figuren en tabellen</i>	
1	<i>Beleving probleem afgezet tegen de acceptatie van de consequenties</i>	9
2	<i>Ranking van milieuproblemen (n=600)</i>	12
3	<i>Maatschappelijke thema's in volgorde van belang en ingezoomd op milieuproblemen</i>	13
4	<i>Ranking van de vijf voorgelegde problemen op de Noordzee</i>	14
5	<i>Hoe erg of niet erg vinden burgers de mogelijke gevolgen van lozingen van olie in de Noordzee?</i>	15

6	<i>Mate van acceptatie voor de mogelijke gevolgen van een oplossing voor olievervuiling in Noordzee</i>	16
7	<i>Hoe erg of niet erg vinden burgers het uitsterven van vis en diersoorten in de Noordzee?</i>	17
8	<i>Mate van acceptatie van gevolgen van oplossingen voor uitsterven van vissen en andere diersoorten</i>	18
9	<i>Hoe erg of niet erg vinden burgers plasticvervuiling in de Noordzee?</i>	20
10	<i>Mate van acceptatie van gevolgen van oplossingen voor plasticvervuiling</i>	21
11	<i>Hoe erg of niet erg vinden burgers algenbloei door mestoverschot in de Noordzee</i>	22
13	<i>Hoe erg of niet erg vinden burgers de beschadiging van de bodem van de Noordzee?</i>	24
14	<i>Mate van acceptatie van de gevolgen van de oplossing voor beschadiging zeebodem</i>	25

Inleiding

Nederlandse burger geeft input op KRM strategie

De Kaderrichtlijn Mariene (KRM) strategie verplicht elke Europese lidstaat om een mariene strategie vast te stellen, gericht op bescherming, behoud en herstel van het mariene milieu. Het doel van de KRM is om in 2020 een Goede Milieu Toestand (GMT) van alle Europese zeeën te hebben, waarin de bescherming van het mariene milieu en duurzaam gebruik op de Noordzee in balans is.

Om de KRM voor Nederland te implementeren, worden voor juli 2012 drie onderdelen uitgewerkt:

- 1) Het beoordelen van de huidige staat van het Nederlandse deel van de Noordzee. Dit is de zogenaamde *Initiële Beoordeling*;
- 2) Daarna volgt een omschrijving van de gewenste situatie;
- 3) Tot slot worden doelen en indicatoren geformuleerd.

De burger speelt - als één van de stakeholders - een belangrijke rol bij de totstandkoming van de strategie. Er bestond echter nog geen helder beeld over de mening en de beleving van de Nederlandse burger over de Noordzee. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu wilde om deze reden meer zicht op het gevoel dat Nederlandse burgers hebben bij de Noordzee: wat vinden ze belangrijk als het gaat om de Noordzee? Wat zijn ze zelf bereid bij te dragen aan het behoud van de Noordzee?

Het Ministerie heeft aan TNS NIPO gevraagd om Nederlandse burgers te consulteren over deze vragen. Het onderzoek concentreert zich op de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de beleving en houding van burgers over het Nederlandse deel van de Noordzee?
- In hoeverre ervaren burgers de bestaande milieuproblemen met betrekking tot de Noordzee en zijn ze bekend met deze problemen?
- In hoeverre zijn burgers vervolgens bereid om de gevolgen van eventuele maatregelen (om deze problemen op te lossen) te accepteren?
- Wat vindt de burger belangrijk als het gaat om de Noordzee? Waar geven burgers prioriteit aan?

Doel van de consultatie

De uitkomsten van dit onderzoek dienen een aantal doelen. Ten eerste gebruikt het Ministerie de resultaten als input voor de eerste drie onderdelen van de KRM strategie. Ten tweede geeft het input voor de sociale en economische analyse. Tot slot moet de consultatie bijdragen aan bewustwording bij de Nederlandse burger over het nut en de noodzaak van de bescherming van de Noordzee.

Een kwantitatieve aanpak

Samen met het Ministerie is besloten om op een kwantitatieve manier burgers te consulteren. Voor deze methode is gekozen omdat we vermoeden dat de gemiddelde Nederlander weinig gevoel heeft bij de Noordzee en dat het ontbreekt aan verbeelding voor dit onderwerp: het Ministerie denkt dat het onderwerp nog te onbekend is bij burgers om constructieve en waardevolle gesprekken te kunnen voeren. Bovendien vindt het Ministerie het belangrijk dat de onderzoeksresultaten een representatief beeld geven over de Nederlandse bevolking.

We hebben aan burgers vijf specifieke problemen voorgelegd die op dit moment spelen in de Noordzee. Deze problemen hebben we in een werksessie bij het Ministerie gezamenlijk geoperationaliseerd (Welke problemen? Welke maatregelen? Wat zijn de gevolgen van deze maatregelen?). Deze operationalisering leidde tot de definitie van vragen over de problemen die we aan burgers konden voorleggen. In bijlage 1 treft u de vragenlijst zoals we deze aan burgers hebben voorgelegd.

De vragen betreffende de vijf problemen kunnen worden ervaren als stellend. Hier is bewust voor gekozen. Uit gesprekken met het Ministerie kwam naar voren dat het onderwerp Noordzee ver weg staat van de gemiddelde burger. Dit is ook onze eigen ervaring aangaande dergelijke thema's. Om het onderwerp toch aan de burgers voor te kunnen leggen en ze over het onderwerp na te laten denken, was het nodig om de situaties rond de Noordzee als het ware uit te vergroten. Alleen dan was het mogelijk om een mening van burgers te krijgen.

Het veldwerk heeft gelopen van 3 t/m 15 juni 2011. In totaal hebben 600 mensen de vragenlijst ingevuld waarvan 139 burgers woonachtig zijn in de kustgemeenten en 462 in de rest van Nederland. Kustgemeenten zijn gemeenten die aan de Nederlandse kust grenzen. In bijlage 2 vindt u een overzicht van deze gemeenten. Meer uitleg over de steekproef en de representativiteit leest u in bijlage 3.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen naar geslacht, opleiding, leeftijd, gezinsgrootte, regio en al dan niet woonachtig in een kustgemeente.

Leeswijzer

We starten in deze rapportage met een hoofdstuk over de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de consultatie. In de volgende hoofdstukken wordt dit verder uitgewerkt. Het eerste hoofdstuk behandelt de wijze waarop burgers de Noordzee beleven. Het tweede hoofdstuk gaat verder in op de vijf problemen. In hoofdstuk drie staat centraal wie de Nederlandse burger als verantwoordelijke beschouwt.

In het tweede hoofdstuk waarin we dieper ingaan op de vijf verschillende problemen betreffende de Noordzee begint elk subparagraaf met een korte beschrijving van het probleem. Deze teksten, aangeleverd door het Ministerie, geven de situatie weer zoals deze nu is en bieden context. De vragen die vervolgens aan burgers zijn voorgelegd zijn

soms een uitvergrote versie van de beschreven situatie. In de paragraaf hiervoor is beschreven waarom hiervoor gekozen is.

In de rapportage beschrijven we in eerste instantie de resultaten over de Nederlandse bevolking (in zijn geheel). Daar waar we interessante verschillen opmerken tussen burgers in de kustgebieden en burgers in de rest van Nederland, noemen we deze. Dit geldt ook voor de interessante verschillen in geslacht en leeftijd. Wanneer niet opmerkelijk of interessant noemen we de verschillen niet.

1 Conclusie en aanbevelingen

1.1 Conclusies

Burgers niet bewust van Noordzeeproblemen

Burgers lijken niet heel bewust te zijn van de verschillende problemen die zich afspelen in de Noordzee. Als burgers aan de Noordzee denken, dan noemen ze alleen positieve dingen van de Noordzee, zoals het strand, de zee en strandwandelingen die je kunt maken. Burgers denken wel dat de visserij van belangrijke economische waarde is voor Nederland, ook al is deze in werkelijkheid kleiner ten opzichte van de olie-en gaswinning en ook scheepvaart.

Wanneer we vragen naar een prioritering van milieuproblemen staan milieumaatregelen zoals het tegengaan van klimaatverandering en het verbeteren van de luchtkwaliteit, hoger op de agenda dan de problemen rondom de Noordzee. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de aandacht die de andere onderwerpen hebben gehad en nog steeds krijgen in de media.

Deze vragenlijst lijkt wel bij te dragen aan het bewustzijn van burgers, zo blijkt uit de opmerkingen die respondenten aan het einde van de vragenlijst kunnen invullen. Burgers geven aan de Noordzee een heel interessant onderwerp te vinden en vinden het goed dat er aandacht aan wordt besteed. Ook lezen we reacties waaruit blijkt dat ze anders en bewuster over het onderwerp nadenken, puur door het invullen van de vragenlijst.

Meerderheid ervaart de problemen in de Noordzee als erg

Ondanks dat burgers zich in eerste instantie niet heel bewust zijn van de problemen op de Noordzee, vinden ze de voorgelegde problemen wel (heel) erg. Burgers beoordelen olievervuiling als het ergst: bijna iedereen (95%) vindt olievervuiling (heel) erg. Het probleem dat relatief het minst erg wordt ervaren is de algenbloei: meer dan driekwart (78%) vindt dit probleem (heel) erg.

De problemen waar burgers van vinden dat er als eerste een oplossing voor moet komen is het probleem 'olievervuiling' en 'uitsterven van vissen en andere diersoorten'. Vier op de tien (41%) noemt olievervuiling als eerste probleem dat aangepakt moet worden en een derde (35%) noemt uitsterven van vissoorten als eerste.

Over het algemeen weinig weerstand voor consequenties van oplossingen

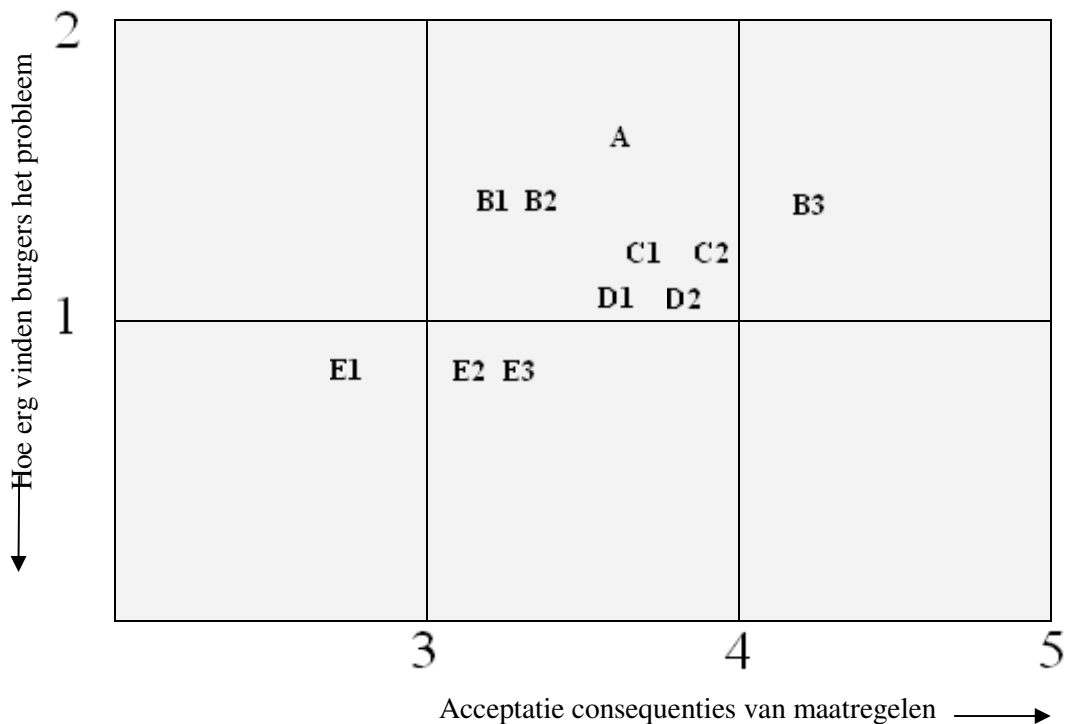
Ondanks het feit dat burgers de mogelijkheid hadden om een neutraal antwoord te geven op de vragen over de mate van acceptatie van gevolgen, accepteert de meerderheid van de burgers de gevolgen van oplossingen. Dit blijkt uit de relatief grote groep die *deels* of *volledig* antwoordt op de vraag in welke mate ze de mogelijke consequenties van maatregelen accepteren. Dit duidt op een hoge betrokkenheid op het moment dat burgers worden geconfronteerd met problemen en de mogelijke consequenties die bepaalde

maatregelen hebben. Alleen bij de gevolgen die gepresenteerd worden bij het tegengaan van algenbloei is een aanzienlijke groep neutraal. Dit gaat over de kosten die hoger worden voor rioolwaterzuivering en afvalwaterzuivering.

In het schema op de volgende pagina wordt de mate waarin burgers de problemen erg/niet erg vinden afgezet tegen de mate waarin ze de consequenties van de maatregelen accepteren. De Y-as geeft de mate waarin burgers het probleem erg vinden weer. De X-as de mate waarin ze de consequenties accepteren. Beide vragen zijn op een vijfpuntsschaal aan burgers voorgelegd. De cijfers op de assen zijn de gemiddelden van de antwoorden van burgers.

In dit schema is duidelijk te zien dat naar mate de beleving van de problemen erger worden ervaren, de mate van acceptatie voor de consequenties ook groter is. Dit geldt echter niet voor de consequentie van het plastic probleem. Hoewel het probleem relatief als erg wordt ervaren, is de acceptatie van de consequenties kleiner vergeleken met andere consequenties.

1 | *Beleving probleem afgezet tegen de acceptatie van de consequenties*

A = Olievervuiling **B** = Plasticvervuiling **C** = Uitsterven vissen **D** = Zeebodembeschadiging **E** = Algenprobleem

A= Meer belasting ingezet voor controles

B1= Belastinggeld voor schoonmaakprogramma's

B2= Producten worden duurder

B3= Geen plastictasjes in winkels

C1= Vis wordt duurder

C2= Transport duurt langer

D1= Vis wordt duurder

D2= Vis niet allemaal meer verkrijgbaar

E1= Hogere kosten rioolwaterzuivering

E2= Hogere kosten afvalwaterzuivering

E3= Minder vlees in winkels

Problemen zijn gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers en overheid

De meerderheid van de burgers geeft aan dat zowel de overheid als de burger zelf een verantwoordelijkheid heeft voor het oplossen van de gepresenteerde problemen rondom de Noordzee. Onder de overheid verstaan burgers zowel de Nederlandse overheid als de Europese Unie. De verantwoordelijkheid van de burger uit zich in het feit dat meer dan de helft (57%) bereid is om een financiële bijdrage te leveren. Toch zegt 22% van de burgers niet meer te willen betalen om zo een bijdrage te leveren aan de oplossingen van de problemen in de Noordzee.

1.2 Aanbevelingen

Burgers die neutraal staan tegenover gevolgen van maatregel is een interessante groep

Bij de acceptatie van de verschillende gevolgen van de maatregelen zien we bij een aantal gevolgen wel een aanzienlijke groep die er *neutraal* tegenover staat. Dit kan een interessante groep mensen zijn aangezien ze nog niet uitgesproken voor of tegen zijn. Met de juiste communicatie en informatie kun je deze groep burgers nog voor je winnen. Hier valt zeker nog winst te behalen.

Wat accepteert de ‘deels groep’?

In de resultaten over de acceptatie van de gevolgen van de oplossingen van de milieuproblemen zien we dat een redelijk grote groep aangeeft de consequenties ‘deels’ te accepteren. Verder onderzoek kan uitwijzen wat burgers precies wel accepteren en wat niet. Het is dan zaak uit te zoeken waar de grens ligt van wat men acceptabel vindt.

2 Burgers niet bewust van problemen Noordzee

2.1 Burgers hebben positieve associaties met de Noordzee

Als we burgers vragen waar ze aan denken bij de Noordzee¹, dan antwoordt vier tiende (40%) dat ze voornamelijk denken aan de mooie dingen van de Noordzee: het strand, de zon, de duinen en de kust worden dan vooral genoemd. Een derde (34%) noemt de visvangst (visserij, beroepsvisserij). Een iets kleiner percentage (26%) noemt de zee en/of het (zoute) water. Andere associaties die burgers noemen zijn: de recreatiemogelijkheden, een terrasje, een gevoel van genieten of ze noemen een dier, bijvoorbeeld de zeehond of de haring.

Deze positieve associaties hebben relatie met de activiteiten die burgers doen op het strand. Een meerderheid van de burgers (65%) gaat naar het strand voor een strandwandeling. Een derde (30%) gaat naar het strand om te zwemmen en/of te zonnen.

Een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking (85%) gaat wel eens naar het strand. Vier op de tien burgers (40%) doet dit één tot twee keer per jaar, bijna een kwart (23%) gaat drie tot vijf keer per jaar. Gemiddeld gaat de Nederlandse burger 6,2 keer per jaar naar het strand. Dit relatief hoge gemiddelde is te verklaren door een klein percentage burgers, dat bijna iedere dag naar het strand gaat (bijvoorbeeld doordat ze op het strand werken). Bij burgers die in de kustgebieden wonen, ligt dit gemiddelde een stuk hoger, namelijk op 22,5 keer per jaar.

2.2en minder associaties met milieuproblemen

Burgers associëren de Noordzee niet met milieuproblemen waar de Noordzee mee te maken heeft. Uit zichzelf noemen burgers immers slechts positieve associaties en geen problemen.

Ook wanneer we vragen aan de Nederlandse burger welke prioriteit zij geeft aan de milieuproblemen in de Noordzee², blijkt dat zij deze problemen rond de Noordzee niet als urgent zien. Bijna een derde (30%) geeft als eerste aan dat er oplossingen moeten komen voor de problemen rondom klimaatverandering. Een kwart (22%) noemt luchtkwaliteit als eerste. Bijna een vijfde van de burgers (18%) noemt als eerste dat er een oplossing moet komen voor de vervuiling en uitputting van de Noordzee.

¹ Bij deze vraag konden respondenten meerdere antwoorden geven. Als we de percentages optellen, komen we daarom niet op 100% maar op 240% uit.

² We rapporteren hier het antwoord dat de respondent als eerste noemt. Dertig procent noemt klimaatverandering dus als eerste bij vraag Q40 (Zie bijlage): Voor welk van de onderstaande milieuproblemen vindt u het meest belangrijk dat er een oplossing komt?

Logischerwijs zien we dat burgers in de kustgebieden de aanpak van de problemen in de Noordzee belangrijker vinden dan in de rest van Nederland. In de kustgebieden noemt 25% van de burgers als eerste dat er aandacht voor het behoud van de Noordzee moet komen, tegenover 18% in de rest van Nederland. Dit is een significante afwijking ten opzichte van het totaal. Dit is in tabel 2 schematisch weergegeven.

2 | *Ranking van milieuproblemen (n=600)*

	Milieuprobleem	Nederlandse burgers	Burgers woonachtig in de kustplaatsen
1	Tegengaan van klimaatverandering	30%	24%
2	Verbeteren van luchtkwaliteit	22%	24%
3	Aanpak van vervuiling en uitputting Noordzee	18%	25%
4	Verbeteren van waterkwaliteit rivieren, plassen en meren	16%	16%
5	Beschermen van bos en hei	14%	11%

Lastig voor Nederlandse burger om andere problemen in de Noordzee te noemen

Naast de problemen die aan bod komen in het onderzoek, weet de helft (50%) van de burgers geen andere problemen rond de Noordzee te noemen. Bijna een even groot percentage (49%) zegt dat er geen andere problemen in de Noordzee zijn. Slechts 1% noemt andere problemen zoals horizonvervuiling door bijvoorbeeld windmolens, vervuiling door gas- en oliewinning en vervuiling door toerisme.

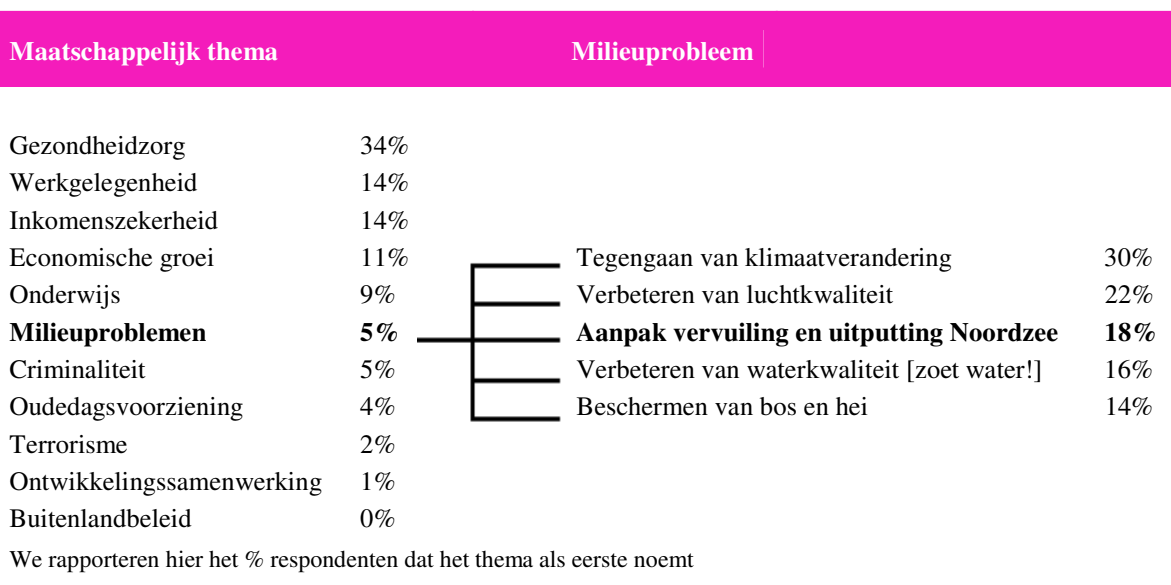
Burger hecht in algemeenheid minder belang aan milieuproblemen

Als we breder kijken en ‘milieuproblemen’ vergelijken met andere maatschappelijke thema’s zoals ‘gezondheidszorg’ en ‘werkgelegenheid’, dan zien we dat Nederlandse burgers überhaupt minder belang hechten aan het thema milieuproblemen. Als we burgers namelijk vragen om maatschappelijke thema’s in volgorde van belang te zetten, dan noemt slechts 5% het thema milieuproblemen als eerste. De maatschappelijke thema’s waar burgers meer belang aan hechten zijn onder andere gezondheidszorg (34% noemt dit thema als eerste), werkgelegenheid (14% noemt dit thema als eerste) en inkomenszekerheid (14% noemt dit thema als eerste).

Het volgende overzicht vat de situatie rond de beleving van het maatschappelijke thema *milieuproblemen* en het specifieke probleem *vervuiling en uitputting van de Noordzee* samen. Hierin wordt het thema milieuproblemen ten opzichte van andere issues weergegeven. Vervolgens zoomen we verder in op verschillende milieuproblemen en de plek die vervuiling van de Noordzee ten opzichte van andere milieuproblemen inneemt. Dit overzicht is in de rapportage opgenomen om de resultaten in het volgende hoofdstuk,

waarin we verder ingaan op verschillende problemen met betrekking tot de Noordzee, in perspectief te plaatsen.

3 | *Maatschappelijke thema's in volgorde van belang en ingezoomd op milieuproblemen*

2.3 Burgers zien wel het belang van de Noordzee

Een deel van de Nederlandse burgers ervaart wel persoonlijk belang bij de Noordzee, maar een deel ook niet. Als we burgers vragen hoe belangrijk de Noordzee voor hen is dan antwoordt bijna de helft (46%) dat de Noordzee persoonlijk (heel) belangrijk voor hen is. Tevens geeft 42% van de burgers aan dat ze er neutraal tegenover staan. Dit betekent dat de Noordzee niet belangrijk, maar ook niet onbelangrijk voor ze is. Slechts 10% vindt de Noordzee voor hen persoonlijk (heel) onbelangrijk.

Wel denkt een groot deel van de burgers dat de Noordzee een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse economie; e.g. 75% denkt dat visserij een belangrijke activiteit voor de Nederlandse economie is en 36% denkt scheepvaart, terwijl in werkelijkheid de olie- en gas sector veel belangrijker is en de visserijsector nog geen 1% beslaat van de Nederlandse economie. Daar staat tegenover dat het maatschappelijke belang van de visserijsector veel breder is dan alleen het economische aandeel, bijvoorbeeld als het gaat om sociaal-culturele aspecten en voedsel.

3 Meerderheid ervaart de problemen in de Noordzee als erg

De Noordzee heeft te kampen met verschillende problemen. In de consultatie hebben we vijf uitgewerkte problemen voorgelegd aan de Nederlandse burger. Ook hebben we weergegeven wat mogelijke oplossingen kunnen zijn voor deze problemen maar bovenal wat deze oplossingen voor mogelijke gevolgen met zich mee brengen. Hiermee kunnen wij de zwaarte van de problemen meer in hun perspectief plaatsen. In de vragenlijst is duidelijk gemeld dat het overzicht met oplossingen slechts ideeën zijn en niet een volledig overzicht is.

In dit hoofdstuk behandelen we de voorgelegde problemen en de acceptatie bij de burgers voor de mogelijke consequenties van de voorgestelde oplossingen.

3.1 Olievervuiling en de uitsterven van vissen en andere diersoorten verdienen de meeste aandacht

Olievervuiling door lozingen of lekkages krijgt de meeste aandacht van burgers. Ruim vier op de tien burgers (41%) noemt dit als eerste. Ook het tegengaan van het uitsterven van vissen en andere diersoorten vindt men belangrijk: meer dan een derde (35%) noemt dit als eerste.

In onderstaand schema leest u op welke manier Nederlandse burgers de vijf problemen in volgorde van belang zetten³.

4 | Ranking van de vijf voorgelegde problemen op de Noordzee

	Vijf problemen Noordzee	Nederlandse burgers
1	Olievervuiling door lozingen of lekkages	41%
2	Uitsterven vissen en andere diersoorten in zee	35%
3	Plasticvervuiling op zee	15%
4	Algenprobleem door mestoverschot	5%
5	Beschadiging van zeebodem	3%

In de paragrafen hierna zoomen we in op de verschillende problemen in de Noordzee.

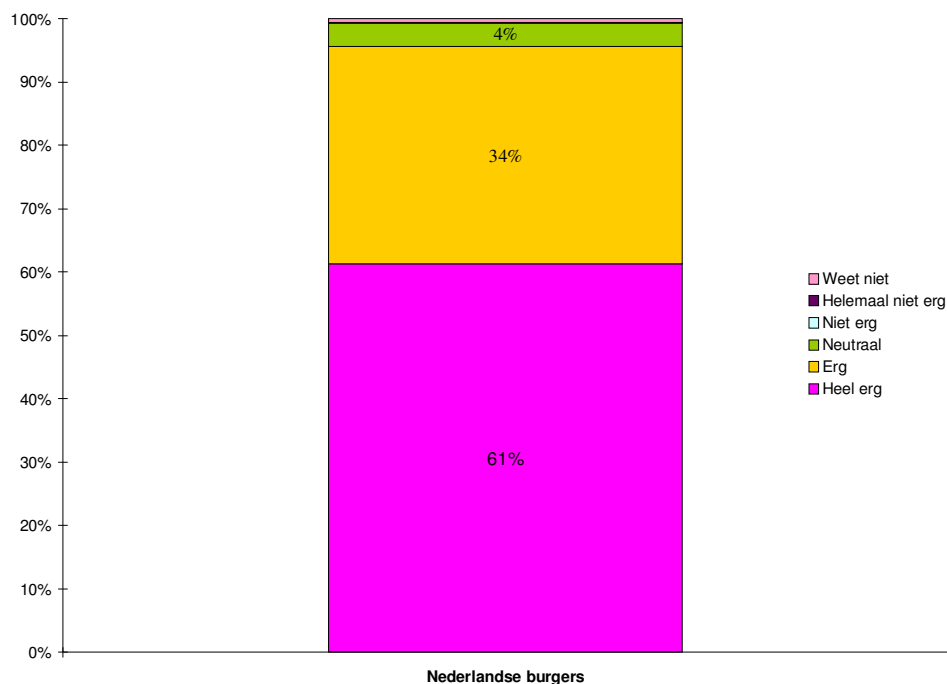
³ We rapporteren hier welk antwoord de respondent als eerste noemt.

3.2 Meerderheid vindt olievervuiling erg maar is verdeeld over de inzet van belastinggeld

Olie en gasproductie heeft zich de laatste 40 jaar ontwikkeld in het Noordzeegebied. Uitgebreide monitoring laat zien dat olievervuiling op de Noordzee flink is afgenomen. Echter, lekkages komen nog steeds voor en routine productie op olieplatforms leidt nog steeds tot het vrijkomen van olie, chemicaliën en natuurlijk voorkomende radioactieve materialen, voornamelijk door het lozen van productiewater en deels met het materiaal dat vrijkomt bij het boren, boorgruis. Een andere oorzaak van olievervuiling is lekkages van schepen. Er bestaat al veel internationale regelgeving om lekkages en vervuiling vanaf schepen tegen te gaan, maar er zijn nog steeds illegale lozingen van olie of andere giftige of gevaarlijke stoffen.

Een ruime meerderheid van de Nederlandse burgers (95%) vindt de situatie rond de lozingen erg. En 61% van de burgers vindt het probleem zelfs *heel* erg. Slechts 4% staat er neutraal in en niemand geeft aan het niet erg te vinden.

5 | Hoe erg of niet erg vinden burgers de mogelijke gevolgen van lozingen van olie in de Noordzee?

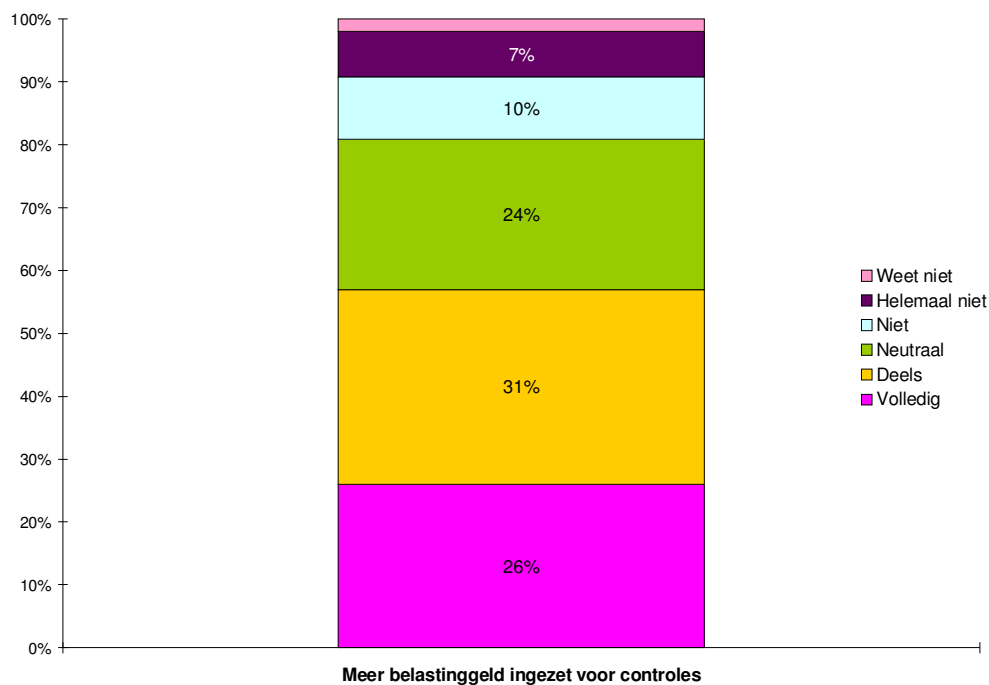

Bron: TNS NIPO, 2011

Burger verdeeld over de inzet van belastinggeld

Over de mogelijke gevolgen van een mogelijke maatregel zijn burgers verdeeld. Meer controles en betere bestraffing zijn één van de mogelijke maatregelen, maar dit betekent meer belasting om de extra controles te bekostigen. Meer dan de helft (57%) accepteert dit gevolg (volledig of deels), 17% staat er negatief tegenover of accepteert dit gevolg (helemaal) niet. Dit is schematisch weergegeven in onderstaande grafiek.

6 | Mate van acceptatie voor de mogelijke gevolgen van een oplossing voor olievervuiling in Noordzee

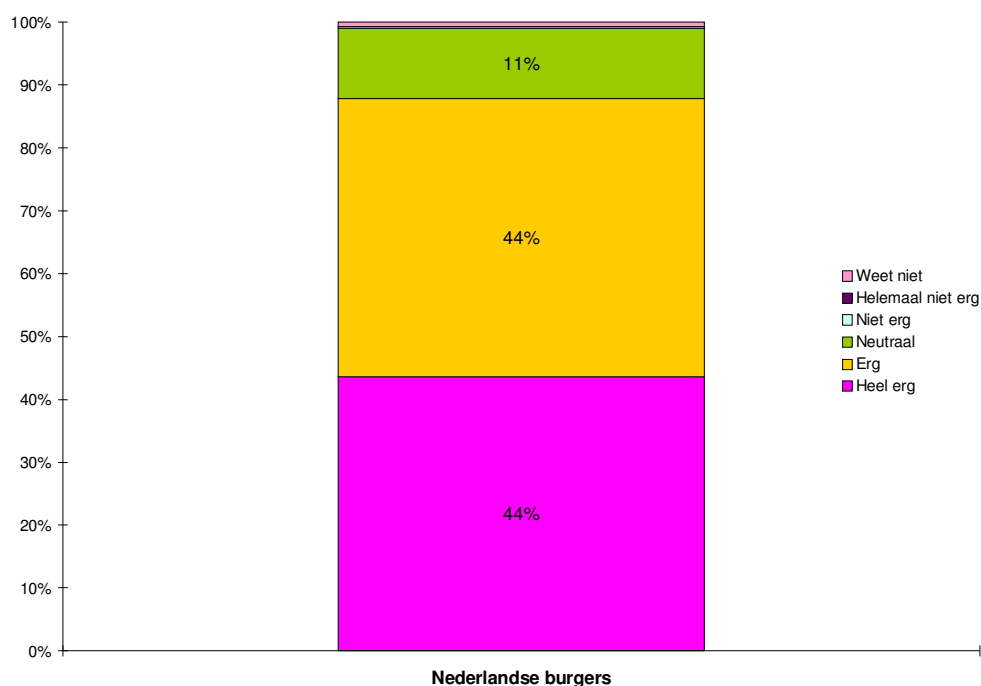
Bron: TNS NIPO, 2011

3.3 Uitsterven van vissen en andere diersoorten vindt grote groep erg, acceptatie voor gevolgen van oplossing is verdeeld

De Noordzee is een zeer productief zeegebied, met hoge vangst van commerciële vissoorten. In de 60er jaren ontstond er een enorme groei van visserijdruk, met de hoogste vangst ooit uit de Noordzee rond 1970. Sindsdien is de totale druk weer langzaam gedaald, tot ongeveer 50% van het 1970 niveau. Behalve de Nederlandse vloot, mogen ook de buurlanden (Belgie, Frankrijk, Duitsland, Denemarken en het VK) vissen in de delen van de Nederlandse wateren. Europees beleid als het Gemeenschappelijk Visserij Beleid (GVB) wordt al wel ingezet om de vangst op een duurzame manier te vervolgen. Ook worden natuurreservaten ingesteld om bepaalde zones vrij te stellen van (bepaalde soorten) visserij, scheepvaart en ander gebruik. Zo kan de natuur zich herstellen en kunnen vissen groter groeien en voor meer nageslacht zorgen.

Bijna negen op de tien (88%) vindt het uitsterven van vissen en andere diersoorten in de Noordzee erg. Van de burgers vindt ruim vier op de tien (44%) het probleem zelfs *heel* erg. Van de burgers staat 11% neutraal tegenover het probleem.

7 | Hoe erg of niet erg vinden burgers het uitsterven van vis en diersoorten in de Noordzee?

Bron: TNS NIPO, 2011

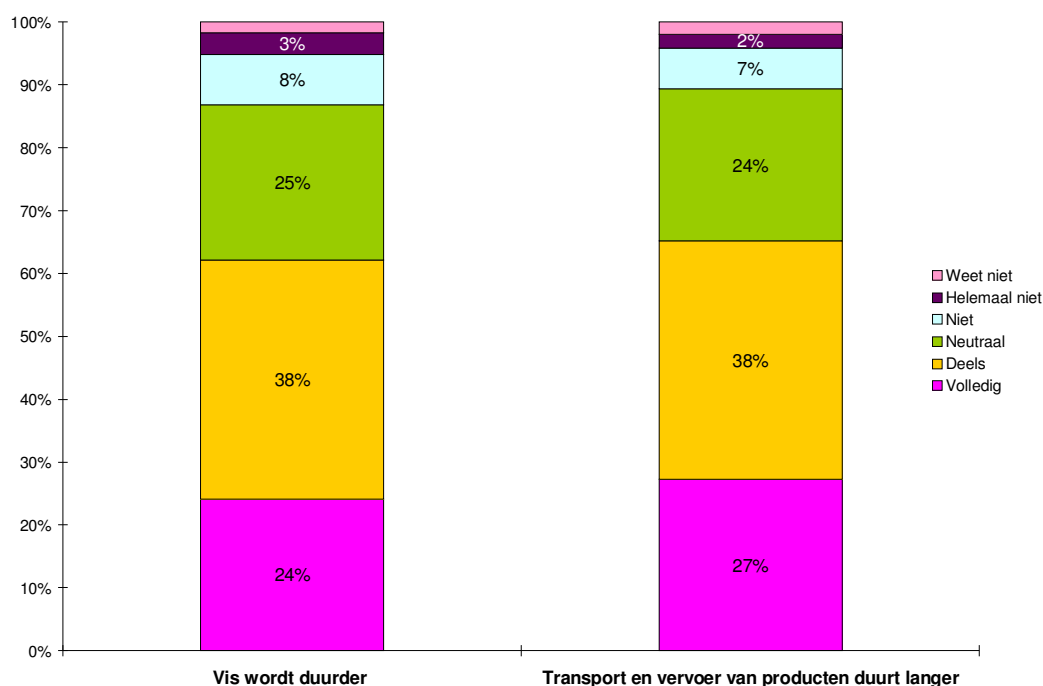
Verdeelde acceptatie over de mogelijke gevolgen van de voorgestelde oplossingen

Een mogelijke oplossing voor dit probleem is het instellen van natuurreservaten op zee. Dit kan betekenen dat de visserij in bepaalde gebieden niet meer kan en dat de scheepvaart om de natuurreservaten heen moet varen. Dit kan de volgende gevolgen voor burgers hebben:

- Dat de vis mogelijk duurder wordt (en daarmee ook het kattenvoer waarin vis verwerkt wordt);
- Dat transport en vervoer van producten en levensmiddelen langer duurt en dus duurder wordt.

Een meerderheid van de Nederlandse burgers accepteert beide maatregelen. Meer dan zes op de tien (62%) kan ermee leven dat de vis duurder wordt en iets meer burgers (65%) vinden het niet erg dat transport en vervoer van producten langer gaat duren.

8 | Mate van acceptatie van gevolgen van oplossingen voor uitsterven van vissen en andere diersoorten

Bron: TNS NIPO, 2011

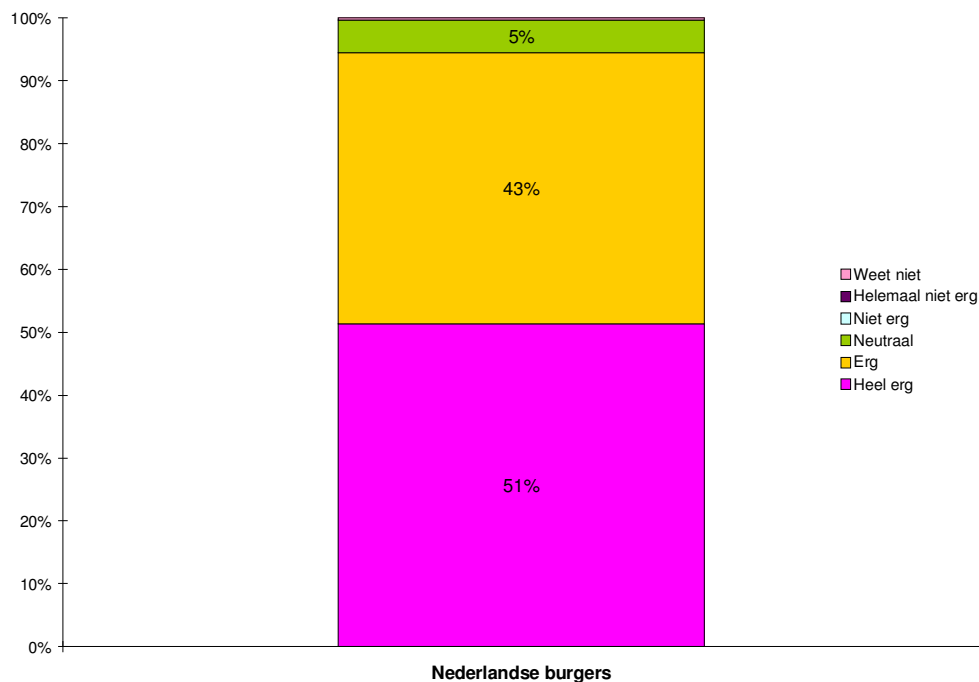
3.4 Grote meerderheid vindt plasticvervuiling erg en gevolgen van maatregelen worden niet allemaal geaccepteerd

Afval op zee bestaat een grote verscheidenheid aan langzaam afbreekbare voorwerpen. Er is nog niet veel over bekend, maar er wordt vanuit gegaan dat de belangrijkste bronnen op het land toerisme en riolering zijn, en de belangrijkste bronnen op zee scheepvaart en visserij, waaronder verlaten en kwijtgeraakt visgerei. Afval op zee is een gevaar voor vele mariene organismen, zoals zeevogels, zeezoogdieren en schildpadden, door inslikken of verstrikt raken, en heeft ook een economische invloed voor plaatselijke autoriteiten en voor verschillende sectoren als aquacultuur, toerisme, visserij, scheepvaart etc. 65% van voorwerpen die op het strand worden gevonden zijn van plastic. Deze degraderen zee langzaam over honderden jaren en verdwijnen vaak helemaal niet, maar breken op in steeds kleinere stukjes.

Ondanks dat burgers de problemen rond plasticvervuiling bij de rangorde gemiddeld 'pas' als derde probleem noemen, geeft bijna iedereen (94%) aan het probleem erg te vinden. Een krappe meerderheid van de burgers (51%) vindt het probleem zelfs *heel* erg.

Dit is meer dan bij het probleem 'uitsterven van vissen en andere diersoorten'. Burgers vinden plasticvervuiling dus duidelijk heel erg, maar vinden tegelijkertijd dat voor het probleem 'uitsterven van vissen en andere diersoorten' eerst een oplossing moet komen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de vraag over rangorde aan het einde van de vragenlijst is gesteld. Na het invullen van de vragen over hoe erg burgers het vinden. Burgers zijn geconfronteerd met de verschillende mogelijke gevolgen van de maatregelen. Het is mogelijk dat burgers deze informatie hebben laten meewegen bij het maken van de rangorde van de problemen. Zo kan het zijn dat burgers een probleem erg vinden, maar omdat de consequenties meer impact op hun leven hebben ze een ander probleem hoger op de rangorde plaatsen.

9 | Hoe erg of niet erg vinden burgers plasticvervuiling in de Noordzee?

Bron: TNS NIPO, 2011

Consequenties van oplossingen niet allemaal geaccepteerd

Om de plasticvervuiling terug te dringen kunnen verschillende maatregelen mogelijk zijn, zoals het opzetten van projecten om plastic in zee op te ruimen, bedrijven producten te laten produceren die biologisch afbreekbaar zijn, betere inzameling van afval van schepen en op het strand en meer controles op het weggooien van plastic.

Deze mogelijke maatregelen kunnen meerdere gevolgen voor burgers hebben:

- Meer belastinggeld moet worden ingezet voor extra controles en het inzetten van schoonmaakprogramma's;
- De producten waar plastic in verwerkt zit kunnen duurder worden;
- Geen plasticzakjes en tasjes meer te krijgen in de winkels.

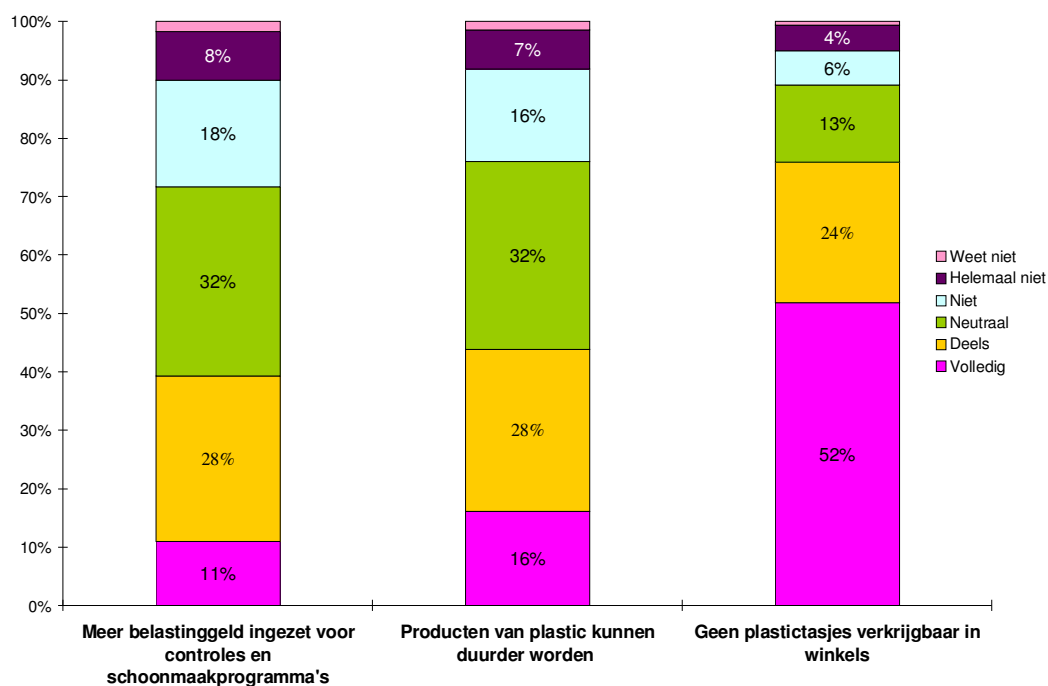
Vooral de acceptatie voor het niet meer krijgen van plastic tasjes en zakjes in winkels is groot. Meer dan drie kwart (76%) geeft aan dit (volledig of deels) te accepteren. Eén op de tien (10%) mensen ziet dit niet zitten. Deze maatregel heeft relatief weinig impact op burgers en daardoor gemakkelijker te accepteren.

Over de overige mogelijke gevolgen van maatregelen zijn burgers meer verdeeld. En tevens ook minder uitgesproken dan bij de maatregel over het ontbreken van plastic tasjes in winkels. Zo accepteert meer dan vier op de tien (44%) (volledig of deels) dat

producten waarin plastic verwerkt is, duurder kunnen worden. Hoewel een derde (32%) hier neutraal in staat en een kwart (23%) er niet blij mee is.

Dit geldt ook voor het inzetten van meer belastinggeld voor extra controles en schoonmaakprogramma's. Dit gevolg accepteert 39% maar meer dan een kwart (26%) is tegen en een derde (32%) is neutraal.

10 | Mate van acceptatie van gevolgen van oplossingen voor plasticvervuiling

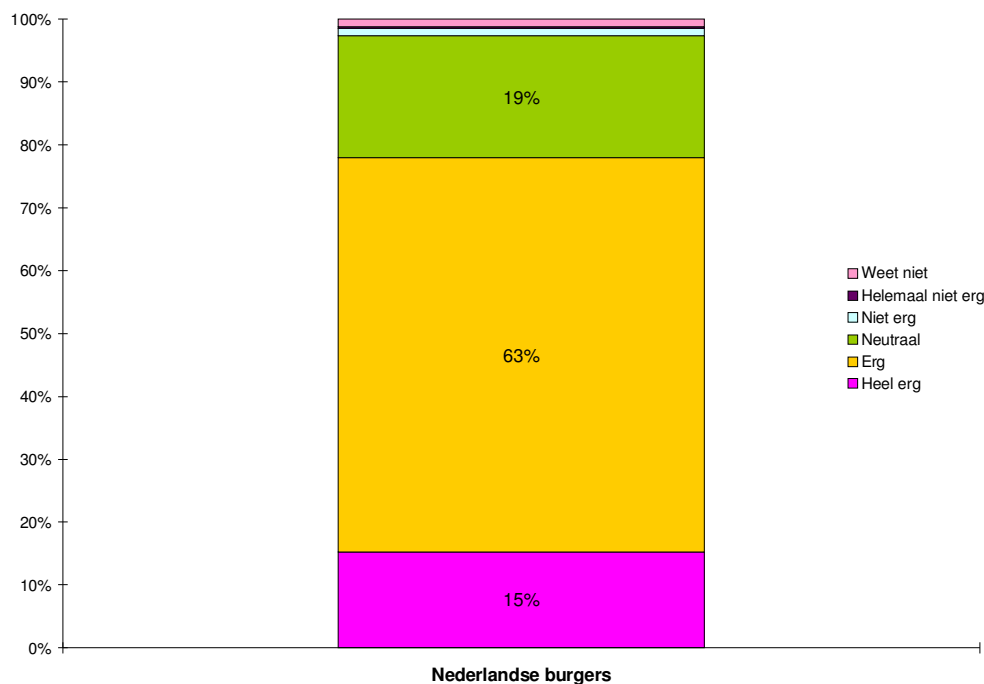
Bron: TNS NIPO, 2011

3.5 Over algenbloei zijn burgers het minst uitgesproken

Nutriënten, in het bijzonder stikstof en fosfor, zijn essentieel voor de groei van aquatische planten, die aan de basis staan van mariene voedselketens. De natuurlijke balans tussen, nutriënten, plantengroei en de groei van dieren wordt verstoord door een overschot aan nutriënten die worden geïntroduceerd door verschillende menselijke activiteiten, zoals landbouw, mestoverschot, riolering, industrie of emissies van scheepvaart. Dit kan uiteindelijk leiden tot een verhoogde algengroei, wat op zijn beurt weer kan leiden tot nadelige effecten op de waterkwaliteit en de ecologie van het mariene ecosysteem.

Over het probleem rond algenbloei door mestoverschot zijn burgers, in vergelijking met de andere voorgelegde problemen, het minst uitgesproken. Dit is bijvoorbeeld te zien aan het relatief hoge percentage dat neutraal antwoordt (19%). Ook de verhouding tussen de burgers die het probleem als *erg* en *heel erg* ervaren wijkt af van de andere problemen. Vergelijken met andere problemen vinden meer burgers (63%) het probleem *erg* en slechts 15% van de burgers vinden het *heel erg*. Toch geeft meer dan driekwart (78%) aan algenbloei en de gevolgen hiervan erg te vinden.

11 | Hoe erg of niet erg vinden burgers algenbloei door mestoverschot in de Noordzee

Bron: TNS NIPO, 2011

Over de mogelijke consequenties van oplossingen is men niet heel uitgesproken

Een mogelijke oplossing voor minder algen in de Noordzee is het verder terugbrengen van de verontreiniging vanuit de industrie en rioolwaterzuivering of het verminderen van de hoeveelheid mest die door de landbouw wordt uitgereden. Dit heeft wel een aantal consequenties:

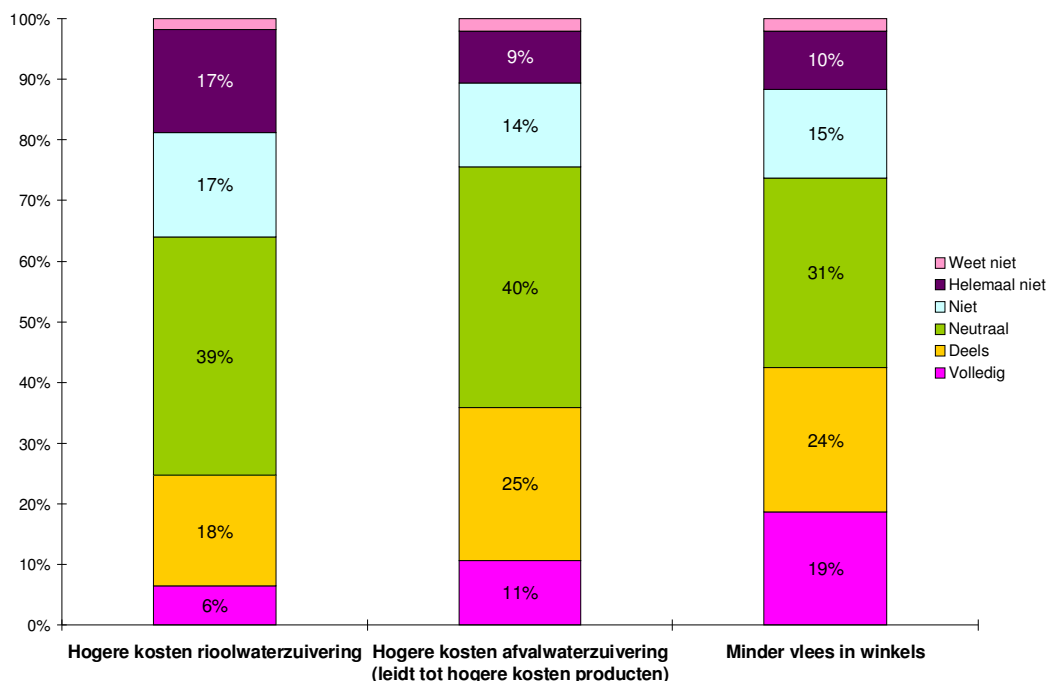
- Zo kunnen de kosten voor de rioolwaterzuivering hoger worden;
- En de kosten voor afvalwaterzuivering kunnen gaan stijgen,
- Ook kan er minder vlees in de aanbieding zijn.

Burgers staan opvallend neutraal ten opzichte van twee van de drie mogelijke gevolgen van de maatregelen. Voor hogere kosten voor de rioolwaterzuivering geven vier op de tien (39%) burgers een neutraal antwoord. Voor de hogere kosten voor de afvalwaterzuivering is dat percentage ongeveer gelijk (40%).

Ook over minder vlees in de aanbieding is een derde (31%) van de burgers neutraal, maar toch kunnen meer mensen dit feit (deels) accepteren, namelijk 43%.

Opvallend is de relatief grote groep burgers die tegen de verhoging van kosten voor rioolwaterzuivering is (34%). Vergeleken met de andere gevolgen, stuit dit gevolg op de meeste weerstand. Dit kan komen doordat burgers verhoging van rioolwaterzuiveringskosten direct in de portemonnee voelen. Afvalwaterzuiveringskosten voelen burgers indirect aangezien dit een belastingpost is.

12 | Mate van acceptatie van de gevolgen van de oplossing voor algenbloei

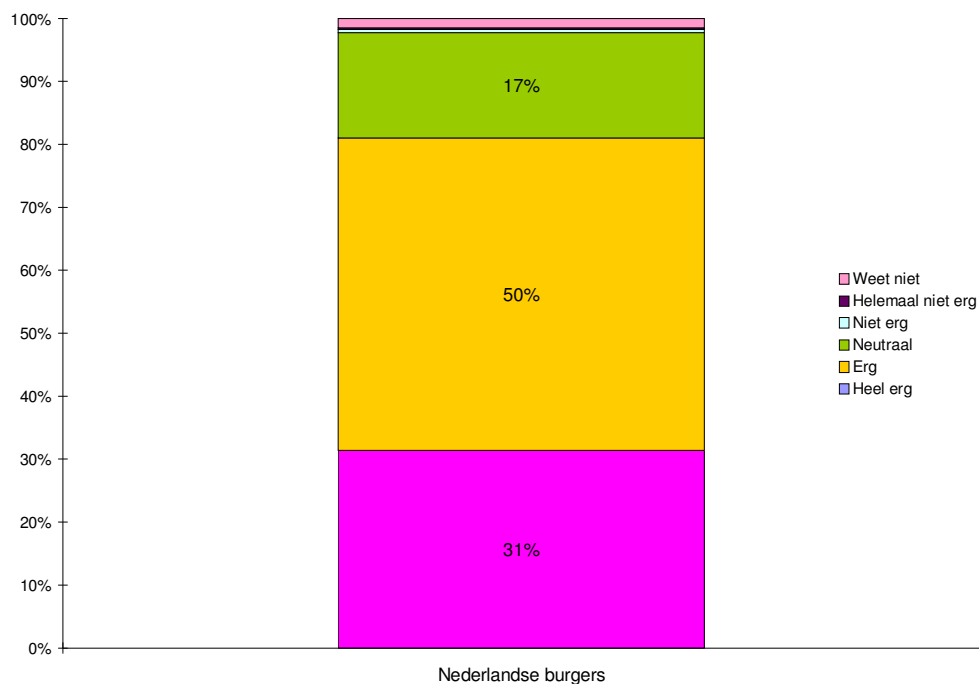
Bron: TNS NIPO, 2011

3.6 Acht op tien vindt beschadiging van de zeebodem erg

De voornaamste activiteit die de zeebodem beschadigt is de bodemberoerende visserij, vooral met boomkor netten, maar ook ander gerei, zoals bij garnalenvisserij. Deze activiteiten resulteren in fysieke schade aan de zeebodem en biologische verstoring van de benthische levensgemeenschap. Andere plaatselijke verstoring van de zeebodem is gerelateerd aan infrastructurele werken, zoals kabels en leidingen, zandwinning en kustsuppleties.

Van de Nederlandse burgers vindt acht op de tien (81%) de beschadiging van de zeebodem erg. Bijna een derde (31%) van de burgers vindt het probleem *heel* erg. Bijna twee op de tien (17%) van de burgers staat er neutraal tegenover.

13 | Hoe erg of niet erg vinden burgers de beschadiging van de bodem van de Noordzee?

Bron: TNS NIPO, 2011

Weinig weerstand voor de consequenties van de oplossingen

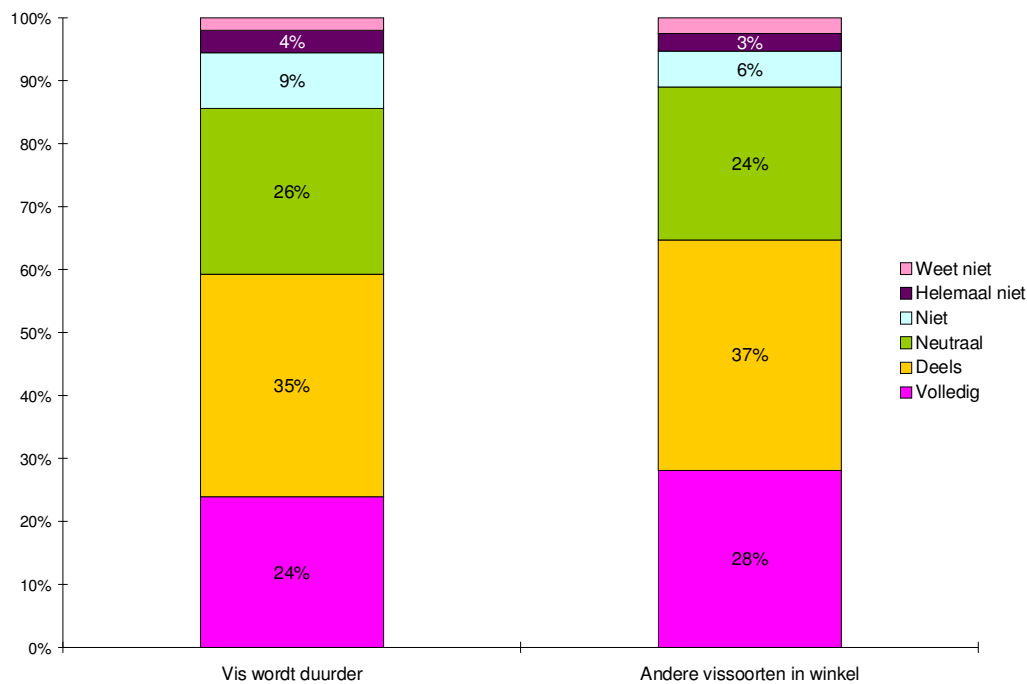
Een mogelijke oplossing is het gebruik van milieuvriendelijke vismethoden. Deze methoden hebben echter wel een aantal gevolgen voor burgers:

- De vis in de winkels wordt duurder;
- We kunnen niet meer alle gebruikelijke vissoorten kopen.

De Nederlandse burgers staan positief tegenover deze gevolgen. Zo kan 59% van de burgers (deels) accepteren dat de vis in de winkels duurder wordt. En 65% dat we andere vissoorten moeten gaan kopen.

De acceptatie voor de twee gevolgen ontlopen elkaar niet veel, maar toch is er net iets meer begrip voor het eten van andere vissoorten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat dit niet leidt tot hogere kosten.

14 | Mate van acceptatie van de gevolgen van de oplossing voor beschadiging zeebodem

Bron: TNS NIPO, 2011

4 Problemen zijn gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers en overheid

4.1 Problemen verantwoordelijkheid van overheid en Europa

De problemen zoals we die hebben geschetst zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor zowel de Nederlandse overheid als de Europese Unie, zo vinden de Nederlandse burgers. Een ruime meerderheid van 81% vindt dat Nederland en Europa samen aan oplossingen voor de problemen moeten werken.

Een minderheid van 8% vindt dat alleen de Nederlandse overheid verantwoordelijk is en 7% vindt dat de bal bij de Europese Commissie ligt.

4.2 Meerderheid burgers is bereid om meer te betalen en ziet het als een plicht om het milieu te beschermen

Als het gaat om het nemen van verantwoordelijkheid voor de problemen die er spelen dan zijn ook burgers bereid om een (geringe) bijdrage te leveren. Er bestaat relatief weinig weerstand om meer te betalen voor de boodschappen of meer belasting te betalen om zo een bijdrage te leveren aan de oplossingen die zijn genoemd. Iets meer dan de helft van de burgers (57%) stemt toe om meer te betalen.

De helft van de mensen (51%) die bereid is om een financiële bijdrage te leveren, wil dit doen vanuit intrinsieke waarden. Ze vinden dat het een plicht is als mens om het milieu te beschermen. Bijna een derde (30%) denkt vooral aan de toekomst en vindt het belangrijk dat we ook in de toekomst van een mooie natuur kunnen genieten. Eén op de tien burgers (11%) noemt specifiek de stranden en de gezonde vis waar ze nog lang van willen genieten en waarvoor ze bereid zijn om meer te betalen.

Toch zegt 22% van de burgers niet meer te willen betalen om zo een bijdrage te leveren aan de oplossingen van de problemen in de Noordzee. Deze groep burgers heeft hier verschillende redenen voor. Zo vraagt bijna een derde (32%) van de burgers die niet meer willen betalen zich af waarom hij zou moeten betalen. Deze groep vindt dat de veroorzaker van de problemen - de vervuiler - moet betalen. Een andere reden dat burgers niet meer willen betalen, is dat deze mensen het al moeilijk genoeg hebben om de eindjes aan elkaar te knopen: ondanks dat ze het milieu wel belangrijk vinden, laat hun budget het niet toe om een financiële bijdrage te leveren. Dit geldt voor 26% van de burgers. Een bijna even grote groep burgers (24%) vindt dat ze al genoeg belastinggeld betalen en dat de bescherming van de Noordzee moet worden gefinancierd door te bezuinigen op andere posten.

Van de Nederlandse burgers is 21% neutraal als het gaat om het leveren van een financiële bijdrage. Deze mensen zijn er nog niet over uit of durven niet hun mening te geven.

Bijlage

Bijlage 1 Vragenlijst

VOEG TOE AAN Q1 [2]

VRAAG 2222

ALPHA 1000 DUMMY

1000L1

SCHRIJF IN POSITIE Q2222 "0"

VRAAG 1111

DUMMY

1000L1

- 1 burgers woonachting in de kustplaatsen
- 2 burgers woonachtig in de rest van Nederland

VRAAG 20

Rijkswaterstaat vindt het belangrijk om te weten hoe de Nederlandse bevolking de Noordzee beleeft en wat hun mening is over een aantal belangrijke thema's betreffende de Noordzee. De inzichten die dit onderzoek oplevert, neemt Rijkswaterstaat mee bij het maken van beleid.

NIET MEER TERUG

VRAAG 30

MEERVOUDIGE VRAAG 1035L22

TOON IN RANDOM VOLGORDE MIN 11 FONT 7
1701L20

De vragenlijst begint met een aantal algemene vragen

Kunt u deze maatschappelijke thema's voor heel Nederland in volgorde van belang zetten?

Klik eerst op het thema dat volgens u het meest belangrijk is, en eindig met het minst belangrijke thema.

- 1 Gezondheidszorg
- 2 Werkgelegenheid
- 3 Inkomenszekerheid
- 4 Criminaliteit
- 5 Milieuproblemen
- 6 Terrorisme
- 7 Oudedagsvoorzieningen
- 8 Onderwijs
- 9 Economische groei
- 10 Buitenlands beleid
- 11 Ontwikkelingssamenwerking

NIET MEER TERUG

VRAAG 4011

MEERVOUDIGE VRAAG 1105L10

TOON IN RANDOM VOLGORDE MIN 5 FONT 7
1721L20

We zoomen nu in op het maatschappelijke thema milieuproblemen

Voor welk van de onderstaande milieuproblemen vindt u het meest belangrijk dat er een oplossing komt?

Zet het probleem waarvan u daarna vindt dat het aandacht verdient op de tweede plek, enzovoort tot u alle problemen heeft ingedeeld.

- 1 Tegengaan van klimaatverandering
- 2 Verbeteren van de luchtkwaliteit
- 3 Beschermen van bos en hei
- 4 Verbeteren van waterkwaliteit rivieren, plassen en meren
- 5 Aanpak van vervuiling en uitputting van de Noordzee

*TAB 5

VRAAG 50

FORMULIER VRAAG

Hoe vaak eet u vis in de week?

VRAAG 60

FORMULIER VRAAG

Hoe vaak eet u vlees in de week?

VRAAG 70**OPEN VRAAG MULTI**

1169L60

Na de algemene vragen gaan we het nu hebben over de Noordzee.
Als u aan de Noordzee denkt, waar denkt u dan aan?

*TAB 15, 20

VRAAG 80**FORMULIER VRAAG**

Hoe vaak gaat u naar het strand?

VRAAG 90**MEERVOUDIGE VRAAG**

1232L40

Op welk van de onderstaande manieren bent u het afgelopen jaar in aanraking geweest met de Noordzee?

- 1 Ik ben naar het strand geweest voor een strandwandeling
- 2 Ik ben naar het strand geweest om te zwemmen en/of te zonnen
- 3 Ik heb gesport op het water (kitesurfen, surfen)
- 4 Ik heb gevist in de Noordzee
- 5 Ik heb de veerboot genomen
- 6 anders, namelijk ...
- 7 Ik ben het afgelopen jaar niet in aanraking geweest met de Noordzee
- 8 weet niet

VRAAG 100

1272L1

Hoe belangrijk is de Noordzee voor u persoonlijk?

- 1 Heel belangrijk
- 2 Belangrijk
- 3 Niet belangrijk en niet onbelangrijk
- 4 Onbelangrijk
- 5 Heel onbelangrijk
- 6 weet niet

VRAAG 110**OPEN VRAAG MULTI**

1273L60

Welke activiteiten denkt u dat er allemaal plaatsvinden op de Noordzee die belangrijk zijn voor de Nederlandse economie?

VRAAG 120

In het volgende blok leggen we u enkele problemen voor die te maken hebben met de Noordzee.

We leggen u telkens eerst een probleem voor. Vervolgens geven we u aan wat mogelijke oplossingen zijn en ook wat mogelijke gevolgen van deze oplossingen zijn.

VRAAG 130

1333L1

Probleem 1: Algenbloei door mestoverschot

Er zijn op dit moment te veel algen in de Noordzee. Dit komt omdat er via onze rivieren onder andere te veel stikstof in de Noordzee stroomt. Deze stikstof komt uit de grote hoeveelheden mest, die in de landbouw wordt gebruikt en uit de industrie en rioolwaterzuivering.

Gevolgen en nadelen van te veel algen in zee zijn:

- Schuimvorming op het strand
- Algen kunnen ander leven in zee verstikken

Hoe erg of niet erg vindt u deze situatie?

- 1 Heel erg
- 2 Erg
- 3 Neutraal
- 4 Niet erg
- 5 Helemaal niet erg
- 6 weet niet

VRAAG 140

FORMULIER VRAAG

TOON IN RANDOM VOLGORDE

Een mogelijke oplossing voor minder algen in de Noordzee is het verder terugbrengen van de verontreiniging vanuit de industrie en rioolwaterzuivering of het verminderen van de hoeveelheid mest die door de landbouw wordt uitgereden. Dit kan bijvoorbeeld door een andere manier van mestverwerking.

Deze oplossing heeft mogelijke gevolgen. In hoeverre accepteert u de gevolgen van deze oplossing?

- Hogere kosten voor de rioolwaterzuivering (verhoging van de zuiveringsheffing van het waterschap)
- Hogere kosten voor afvalwaterzuivering in de industrie. Dit leidt tot hogere kosten voor producten
- Minder vlees in de winkels

- 1 Helemaal niet
- 2 Niet
- 3 Neutraal
- 4 Deels
- 5 Volledig
- 6 weet niet

VRAAG 150

1337LI

Probleem 2: Olievervuiling door illegale lozingen

Op dit moment vinden er nog steeds (illegale) lozingen of lekkages van olie plaats in de Noordzee. Dit komt bijvoorbeeld doordat sommige schepen zich niet goed (genoeg) aan de regels houden.

De gevolgen van olie in de Noordzee zijn:

- Vies zeewater waarin vogels, vissen en andere dieren besmeurd raken en sterven
- Stranden raken bevuild met olie

Hoe erg of niet erg vindt u deze situatie?

- 1 Heel erg
- 2 Erg
- 3 Neutraal
- 4 Niet erg
- 5 Helemaal niet erg
- 6 weet niet

VRAAG 160

FORMULIER VRAAG

Een mogelijke oplossing voor deze illegale lozingen is meer controles en betere bestraffing.

Deze oplossing heeft mogelijke gevolgen. In hoeverre accepteert u de gevolgen van deze oplossing?

- Meer belastinggeld moet worden ingezet voor extra controles.

- 1 Helemaal niet
- 2 Niet
- 3 Neutraal
- 4 Deels
- 5 Volledig
- 6 weet niet

VRAAG 170

1339LI

Probleem 3: Plasticvervuiling op zee

Op sommige plekken in de Noordzee drijft veel plastic. Plastic is niet afbreekbaar en valt steeds verder uiteen in kleinere stukjes. Op deze manier kan het honderden jaren in het milieu blijven rondzwerven.

Plastic komt vooral in zee doordat:

- Schepen plastic overboord gooien
- Mensen plastic achterlaten op stranden
- In sommige producten plastic is verwerkt dat in de riolering terecht komt en de Noordzee instroomt, zoals plastic bolletjes in scrubcrème of wattenstaafjes
- Visnetten en -gerei aan wrakken of de zeebodem blijven haken

De gevolgen zijn oa.:

- Vogels, vissen en kleine zoogdieren verwarren (kleine) stukjes plastic met voedsel. Dit zorgt voor ophopingen van plastic in magen van deze dieren en zorgt daardoor voor sterfte van vogels, zeedieren en vissen.
- De grote stukken plastic en netten vormen een bedreiging, omdat grotere dieren erin vast komen te zitten en hierdoor verdrinken of stikken.
- Vervuilde stranden

Hoe erg of niet erg vindt u deze situatie?

- 1 Heel erg
- 2 Erg
- 3 Neutraal
- 4 Niet erg
- 5 Helemaal niet erg
- 6 weet niet

*TAB 53, 60, 67, 74, 81, 88, 95

VRAAG 180

FORMULIER VRAAG

TOON IN RANDOM VOLGORDE

Een mogelijke oplossing voor plasticvervuiling op zee is:

- Het opzetten van grootschalige projecten om plastic op te ruimen in de zee
- Bedrijven produceren producten die biologisch afbreekbare stoffen bevatten\ biologisch afbreekbaar zijn
- Betere inzameling van afval van schepen en op het strand
- Meer controles op het weggooien van plastic, bv. een EU verbod op gratis plastic tasjes

Deze oplossing heeft mogelijke gevolgen. In hoeverre accepteert u deze gevolgen?

- Dat er meer belastinggeld moet worden ingezet voor extra controles en het opzetten van schoonmaak programma's.
- Producten waarin plastic verwerkt zit kunnen duurder worden
- Men geen plastic zakjes/tasjes meer kan krijgen in de winkel om boodschappen in te doen

- 1 Helemaal niet
- 2 Niet
- 3 Neutraal
- 4 Deels
- 5 Volledig
- 6 weet niet

VRAAG 190

1343LI

Probleem 4: Uitsterven vissen en andere diersoorten in zee

Uit onderzoek blijkt dat nog nooit zoveel vissen en andere diersoorten op zee uitgestorven zijn of met uitsterven bedreigd zijn als nu het geval is. Dit komt door de manier waarop de mens met het milieu omgaat. Als we zo doorgaan, zijn er straks nog minder soorten over in de zee.

De afname van het aantal diersoorten zorgt voor:

- Verstoringen in de voedselketens: als de ene soort uitsterft, kan de andere soort het niet meer gebruiken als voedsel waardoor deze ook uitsterft enzovoorts. Daarmee komen dus ook de soorten in het geding die door mensen geconsumeerd worden.

Hoe erg of niet erg vindt u deze situatie?

- 1 Heel erg
- 2 Erg
- 3 Neutraal
- 4 Niet erg
- 5 Helemaal niet erg
- 6 weet niet

*TAB 53, 60, 67, 74, 81, 88, 95

VRAAG 200

FORMULIER VRAAG

TOON IN RANDOM VOLGORDE

Een mogelijke oplossing om het uitsterven van vis en diersoorten te beperken, is het instellen van natuurreservaten op zee. Hiermee krijgt de natuur weer een kans om het aantal soorten te herstellen.

Dit betekent dat:

- Visserij in bepaalde gebieden niet meer kan plaatsvinden
- De scheepvaart om de natuurreservaten heen moet varen

Deze oplossing heeft mogelijke gevolgen. In hoeverre accepteert u deze gevolgen?

- 1 Helemaal niet
- 2 Niet
- 3 Neutraal
- 4 Deels
- 5 Volledig
- 6 weet niet

VRAAG 210

1346LI

Probleem 5: Beschadiging zeebodem

Op dit moment maken vissers gebruik van een bepaald soort sleepnet (boomkor netten). Deze zorgen er voor dat leven (flora en fauna) in de bovenste laag van de zeebodem wordt vernietigd of beschadigd. Het gevolg is dat minder soorten kunnen overleven.

Hoe erg of niet erg vindt u deze situatie?

- 1 Heel erg
- 2 Erg
- 3 Neutraal
- 4 Niet erg

- 5 Helemaal niet erg
6 weet niet

**TAB 53, 60, 67, 74, 81, 88, 95*

VRAAG 220

FORMULIER VRAAG

TOON IN RANDOM VOLGORDE

Een mogelijke oplossing is het gebruik van milieuvriendelijkere vismethoden. Dit kost geld en heeft gevolgen.

In hoeverre accepteert u deze gevolgen?

- De vis mogelijk duurder wordt (en daarmee ook het kattenvoer waarin vis verwerkt zit)
- We andere vissoorten moeten eten

- 1 Helemaal niet
2 Niet
3 Neutraal
4 Deels
5 Volledig
6 weet niet

VRAAG 230

1349L1

We hebben u vijf problemen en meerdere mogelijke oplossingen voorgelegd. Wie is volgens u verantwoordelijk voor de oplossingen?

- 1 Nederlandse overheid
2 Europese Commissie
3 Nederlandse overheid en Europese Commissie
4 weet niet

NIET MEER TERUG

VRAAG 24011

MEERVOUDIGE VRAAG 1402L10

TOON IN RANDOM VOLGORDE MIN 5 FONT 7

TOON HELPSCHERM 240

1741L20

Kunt u de eerdergenoemde problemen rondom de vervuiling in de Noordzee in volgorde van belang zetten?

Begin met het probleem waarvoor u het meest belangrijk vindt dat er een oplossing komt, en eindig met het probleem waarvoor u het minst belangrijk vindt dat er een oplossing komt.

Als u nog eens wilt kijken naar de uitleg over de problemen, klikt u op de [Help]-knop!

Klik eerst op het probleem dat volgens u het meest belangrijk is, en eindig met het minst belangrijke probleem.

- 1 Algen probleem door mestoverschot
2 Olievervuiling door illegale lozingen
3 Plasticvervuiling op zee
4 Uitsterven vissen en andere diersoorten in zee
5 Beschadiging zeebodem

VRAAG 245

1462L2

Zijn er nog andere belangrijke problemen rondom de vervuiling in de Noordzee, die hiervoor nog niet genoemd zijn?

- 1 ja, namelijk ...
2 nee
3 weet niet

VRAAG 250

1464L1

Bent u bereid om meer te betalen voor uw dagelijkse boodschappen en/of meer belasting te betalen om zo een bijdrage te leveren aan de oplossing van de in deze vragenlijst beschreven problemen op de Noordzee?

- 1 Jazeker
- 2 Misschien wel
- 3 Neutraal
- 4 Waarschijnlijk niet
- 5 Zeker niet
- 6 weet niet

VRAAG 260

TOON IN RANDOM VOLGORDE
INDIEN [Q250 , 1 TO 2]
1465L2

Waarom bent u <?> bereid om meer te betalen voor uw dagelijkse boodschappen en/of meer belasting te betalen om zo een bijdrage te leveren aan de oplossing van de in deze vragenlijst beschreven problemen op de Noordzee? Welke stelling past het beste bij u?

- 1 De mens heeft een plicht om het milieu te beschermen, omwille van het milieu zelf. Dus als mijn bijdrage ten goede komt aan een beter milieu, ben ik graag bereid om iets meer te betalen.
- 2 We moeten het milieu beschermen. We willen niet alleen vandaag kunnen genieten van een mooie natuur, maar ook morgen.
- 3 Ik wil kunnen genieten van schone stranden en gezonde vis en ben graag bereid daar iets extra's voor te betalen.
- 4 anders, namelijk...
- 5 weet niet

VRAAG 270

TOON IN RANDOM VOLGORDE
INDIEN [Q250 , 4 TO 5]
1467L2

Waarom bent u <?> bereid om meer te betalen voor uw dagelijkse boodschappen en/of meer belasting te betalen om zo een bijdrage te leveren aan de oplossing van de in deze vragenlijst beschreven problemen op de Noordzee?

- 1 Ik vind het milieu wel heel belangrijk, maar ik heb het al moeilijk genoeg om de eindjes aan elkaar te knopen. Ik zou het wel willen, maar ik kan gewoonweg niets extra's betalen.
- 2 De Noordzee is mooi genoeg zo.
- 3 Ik vind de problemen op de Noordzee niet belangrijk genoeg.
- 4 De overheid krijgt al genoeg belastinggeld en moet maar zorgen dat de bescherming van de Noordzee wordt geregeld door te bezuinigen op andere posten.
- 5 Waarom zou ik moeten betalen? Laat de vervuiler maar betalen.
- 6 Ik vertrouw niet dat het geld zal worden gebruikt voor een beter milieu.
- 7 anders, namelijk...
- 8 weet niet

VRAAG 280

Als u meer informatie wilt over de Noordzee dan kunt u kijken op <<<<!www.noordzeeloket.nl</a!>>>>

NIET MEER TERUG
PLAATS IN Dank "
Hartelijk dank voor uw medewerking!
"

GA VERDER NAAR VRAAG 9901

VRAAG 9901

FORMULIER VRAAG

Tot zover het invullen van de vragenlijst. Wilt u deze vragenlijst dan nu beoordelen door een rapportcijfer (van 1 tot 10) te geven? Als u deze vragenlijst erg vervelend vond, geeft u een 1. Vond u het uitermate interessant, dan geeft u een 10.

VRAAG 9902

84L1

Heeft u verder nog op- of aanmerkingen over deze vragenlijst?

- 1 Ja
2 Nee

VRAAG 9903

OPEN VRAAG

INDIEN [Q9902 , 1]
91L1

U heeft de rest van het scherm voor uw op- en aanmerkingen!

Bijlage 2 Kustgemeenten

Kustgemeenten

Ameland
Bergen
Beverwijk
Bloemendaal
Castricum
Den Haag
Den Helder
Goedereede
Heemskerk
Katwijk
Noord-Beveland
Noordwijk
Rotterdam
Schiermonikoog
Schouwen-Duiveland
Sluis
Terschelling
Texel
Vere
Velsen
Vlieland
Vlissingen
Wassenaar
Westland
Westvoorne
Zandvoort
Zijpe

Bijlage 3 Onderzoeksverantwoording

Steekproef

Voor het trekken van de steekproef hebben gebruik gemaakt van ons eigen TNS NIPObase waarover we beschikken. Dit is een databestand met ongeveer 200.000 respondenten die hebben aangegeven dat zij regelmatig willen meedoen aan onderzoek van TNS NIPO. Van deze respondenten is standaard een groot aantal gegevens beschikbaar, bijvoorbeeld op het gebied van responsgedrag en socio-demografische kenmerken.

TNS NIPObase is zo samengesteld dat we voor elke dwarsdoorsnede van de populatie een representatieve steekproef kunnen ondervragen.

De meerwaarde van onze database is de kwaliteit ervan, waarvan we verzekerd zijn dankzij de evenwichtige samenstelling en grote loyaliteit van de respondenten. De hoge loyaliteit heeft hoge responspercentages tot gevolg. Omdat we omwille van de kwaliteit de wegingsfactoren willen beperken, pre-stratificeren we op de belangrijkste achtergrondkenmerken. Een belangrijke voorwaarde voor pre-stratificatie zijn hoge en voorspelbare responscijfers.

We hebben een steekproef getrokken van...Hiervan hebben 600 respondenten de vragenlijst ingevuld. Voor de representativiteit van het onderzoek zijn de antwoorden vervolgens herwogen naar sekse, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte, regio en kustgemeente.

Methode

We hebben ervoor gekozen om het onderzoek online via onze CAWI-methode (Computer Assisted Webbased Interviewing) te laten verlopen. De respondenten vullen de elektronisch toegestuurde vragenlijsten van achter hun pc, online of offline, in. Op de pc van de respondent is het TNS NIPO interviewprogramma ODIN geïnstalleerd

Bij de CAWI methode hebben we de antwoorden tijdens het gesprek gecontroleerd op consistentie (klopt het antwoord van een bepaalde vraag met het antwoord op een andere vraag). Hierdoor wordt kwalitatief hoogwaardige en betrouwbare informatie verzameld.